

Examenopgaven VMBO-GL en TL

2003

tijdvak 1
woensdag 21 mei
09.00 - 11.00 uur

GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING CSE GL EN TL

GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING VBO-MAVO-D

Gebruik het bronnenboekje.

Dit examen bestaat uit 40 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 57 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten maximaal behaald kunnen worden.

● **Meerkeuzevragen**

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

DE KOLONIALE RELATIE INDONESIAË - NEDERLAND

+

HET INDONESIAÏSCH – NEDERLANDS CONFLICT 1945 – 1949

- 1p ● 1 De VOC kreeg van de Staten-Generaal in 1602 het monopolie op de vaart en de handel met gebieden ten oosten van Kaap de Goede Hoop.
Wat wordt daarmee bedoeld?
- A Al het geld dat met de handel in Azië verdiend werd, moest aan de Staten-Generaal worden gegeven.
  - B Alle mensen die in Aziatische landen woonden, waren voortaan Nederlander.
  - C Alleen de VOC mocht handel drijven ten oosten van Kaap de Goede Hoop.
  - D Alles ten oosten van Kaap de Goede Hoop was voortaan Nederlands koloniaal gebied.
- Gebruik bron 1.*
- 1p ○ 2 → Leg uit dat de VOC door hongitochten meer winst kon maken.
- Gebruik bron 2.*
- 2p ○ 3 In beide perioden (A en B) is sprake van eenzelfde ontwikkeling.
→ Beschrijf deze ontwikkeling en geef er een verklaring voor.
- Gebruik bron 3.*
- 1p ○ 4 → Welke mening heeft de schrijver over de manier waarop Nederland met de kolonie Indonesië omging?
- Gebruik bron 3 en 4.*
- 1p ○ 5 → Blijkt uit bron 4 dat Multatuli gelijk had? Verklaar je antwoord.
Doe het zo:
ja/nee, want ... (geef verklaring)
- 2p ○ 6 Het Cultuurstelsel had voor de Javaanse bevolking gevolgen voor:
- . de beschikbare landbouwgrond
  - . de koopkracht
  - . de werkdruk.
- Wat veranderde er voor de Javaanse bevolking?
Kies telkens uit de twee mogelijkheden.
Doe het zo:
Er kwam ... (**meer/minder**) landbouwgrond beschikbaar.
De koopkracht ... (**nam toe/nam af**).
De werkdruk werd ... (**hoger/lager**).
- 1p ● 7 De advocaat J. van den Brand schreef over de wreedheden van de Nederlandse tabaksplanters op Sumatra tegen de koelies. Naar aanleiding hiervan besloot de regering tot een onderzoek. De officier van justitie J. Rhemrev kreeg de opdracht. Toen Rhemrev zijn rapport in 1904 uitbracht, hield de regering het geheim.
Waarom hield de regering het rapport geheim?
- A De problemen bestonden volgens de regering niet.
  - B De problemen bezorgden de regering een slechte naam.
  - C De problemen waren inmiddels opgelost.
  - D De problemen waren volgens de regering onvoldoende onderzocht.

- 1p ● 8 Het woord pacificatie werd door de Nederlandse regering gebruikt voor het Nederlandse optreden in de Buitengewesten aan het einde van de 19e eeuw. Het woord 'pacificeren' betekent: brengen van rust en vrede.
Waarom vond de Nederlandse regering pacificatie nodig?
A De overheid verdedigde de Buitengewesten tegen buitenlandse aanvallen.
B De overheid wilde de Buitengewesten beter onder controle krijgen.
C Inlandse vorsten hadden de vredesverdragen met Nederland geschonden.
D Inlandse vorsten hadden het leger om bescherming gevraagd.
- Gebruik bron 5 tot en met 10.*
- 2p ○ 9 → Welke persoon hoort bij welke bron?
Doe het zo:
Bron 5 (Van Heutsz) hoort bij bron ... (vul in: 8, 9 of 10).
Bron 6 (Doorman) hoort bij bron ... (vul in: 8, 9 of 10).
Bron 7 (Coen) hoort bij bron ... (vul in: 8, 9 of 10).
- Gebruik bron 11 en 12.*
- 2p ○ 10 Beide bronnen laten negatieve kanten van het kolonialisme zien.
→ Beschrijf per bron een negatieve kant van het kolonialisme.
Doe het zo:
bron 11: ... (geef beschrijving)
bron 12: ... (geef andere beschrijving)
- 1p ○ 11 De Nederlandse aanwezigheid in Indonesië had niet alleen negatieve gevolgen.
→ Leg met behulp van één voorbeeld uit dat Nederland ook een **positieve** bijdrage leverde aan de ontwikkeling van Indonesië.
- 2p ○ 12 Enkele kenmerken van de Nederlandse koloniale politiek in Indonesië:
1 De inheemse vorsten mogen het land besturen zolang zij goederen aan Nederland leveren.
2 De kolonie wordt door Nederland niet langer beschouwd als een wingewest.
3 De ontwikkeling tot zelfbestuur onder Nederlandse leiding wordt gestimuleerd.
4 De opbrengst van de verkoop van koloniale goederen komt ten goede aan de Nederlandse schatkist.
→ Welke **twee** kenmerken horen bij de Ethische Politiek?
- Gebruik bron 13 en 14.*
- 1p ● 13 Met welke uitspraak zal een Indonesische nationalist het in de jaren dertig eens zijn geweest en waarom?
A Met de uitspraak van bron 13, want daaruit blijkt dat Nederland nog lange tijd bereid is hulp te geven aan Indonesië.
B Met de uitspraak van bron 13, want daar wordt de mogelijkheid genoemd dat Indonesië zelfstandig kan worden.
C Met de uitspraak van bron 14, want de nationalisten waren bang dat de economie schade zou oplopen bij volledig zelfbestuur.
D Met de uitspraak van bron 14, want de nationalisten waren ervan overtuigd dat ze onafhankelijk zouden worden, met of zonder geweld.

Gebruik bron 15.

- 1p ○ **14** Deze poster verscheen rond 1930 in Nederland.
→ Waren de meeste Nederlanders het toen met de oproep van deze poster eens?
Verklaar je keuze.

Doe het zo:

De meeste Nederlanders waren het **wel/niet** (maak keuze) met de oproep van deze poster eens, want ... (schrijf de verklaring op).

Gebruik bron 16 en 17.

- 2p ○ **15** Het leven van de Nederlanders in de kampen tussen 1942 en 1945 was zwaar.
→ Geef per bron een kenmerk van dat zware leven.

Doe het zo:

bron 16: ... (noem een kenmerk)

bron 17: ... (noem een kenmerk)

Gebruik bron 18.

- 1p ○ **16** → Geef één argument waarom dit optreden van Soekarno tijdens de Tweede Wereldoorlog volgens vele Nederlanders ongepast was.

- 2p ○ **17** Vóór de Tweede Wereldoorlog wilde Soekarno niet samenwerken met Nederland. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werkte hij wél samen met Japan.
→ Leg beide keuzes uit.

Doe het zo:

geen samenwerking met Nederland, omdat ...

wel samenwerking met Japan, omdat ...

- 1p ● **18** Na de tweede politieke actie oefenden de Verenigde Staten druk uit op Nederland. Het doel was de Nederlandse regering te dwingen om te gaan onderhandelen met de Republiek Indonesië.

Op welke wijze zetten de Verenigde Staten de Nederlandse regering onder druk?

De Verenigde Staten dreigden met

A een militaire aanval op Nederland.

B een proces voor het Internationale Hof van Justitie.

C stopzetting van de Marshallhulp.

D uitsluiting van het lidmaatschap van de Verenigde Naties.

Gebruik bron 19.

- 1p ○ **19** De bron laat een verkiezingsaffiche van de VVD zien uit 1948. De VVD stond afwijzend tegenover de politieke richting die Soekarno, volgens de VVD, inging.
→ Voor welke politieke richting had Soekarno volgens de VVD gekozen?

Gebruik nogmaals bron 19.

- 1p ○ **20** → Geef met behulp van één beeldkenmerk **óf** één stukje tekst uit de bron aan hoe deze afwijzende houding van de VVD in 1948 te herkennen is.

- 1p ○ **21** Stel je voor: het gemeentebestuur van Den Haag wil een nieuw aangelegd plein vernoemen naar de oud-inwoner van Den Haag, Poncke Princen. Tijdens zijn diensttijd in Indonesië besloot hij zich aan te sluiten bij de Republiek Indonesië en vocht hij samen met de Indonesische nationalisten tegen het Nederlandse leger.

→ Noem één argument waarom het ondenkbaar is dat er in **1950** in Den Haag een voorstel gedaan zou worden om een plein naar Poncke Princen te noemen.

- 1p ○ 22 → Noem één argument waarom het gemeentebestuur van Den Haag **nu** wel met zo'n voorstel zou kunnen komen.

SOCIALE ZEKERHEID EN VERZORGINGSSTAAT IN NEDERLAND

+

ONTWIKKELING VAN DE GEZONDHEIDSZORG IN NEDERLAND

- 1p ○ 23 In 1854 werd een Armenwet ingevoerd die steun voor de armen regelde.
→ Wie zou steun aan de armen moeten geven volgens deze wet?
- 1p ○ 24 → Onder welke voorwaarde werd die steun aan de armen gegeven?
- 1p ● 25 Waarom werd de Armenwet ingevoerd?
A omdat de Armenpartij de meerderheid in het parlement had
B omdat de koning de armen persoonlijk wilde helpen
C omdat de liberalen de grootste voorstanders van hulp aan armen waren
D omdat in de steden het aantal armen sterk was toegenomen
- Gebruik bron 20 tot en met 23.*
- 2p ○ 26 In 1891 verscheen de brief Rerum Novarum van paus Leo XIII, het hoofd van de rooms-katholieke kerk. De paus was bezorgd over de slechte leef- en werkomstandigheden van de arbeiders. Hij vond dat kerk, werkgevers én arbeiders als gelovigen de plicht hadden samen die omstandigheden te verbeteren. Twee van de vier bronnen passen bij de gedachte van Rerum Novarum.
→ Noem die twee bronnen en leg per bron uit waarom die past bij Rerum Novarum.
Doe het zo:
Bron ... (schrijf het nummer van de bron op) past er bij, omdat ... (geef uitleg).
Bron ... (schrijf het nummer van de bron op) past er bij, omdat ... (geef uitleg).
- Gebruik bron 24 en 25.*
- 2p ○ 27 Deze twee bronnen geven een beschrijving van slechte woonomstandigheden in Nijmegen rond 1900.
→ Geef voor beide bronnen aan wat het probleem is en wat er nodig is om dat probleem op te lossen.
Doe het zo:
bron 24 probleem: ...; oplossing: ...
bron 25 probleem: ...; oplossing: ...
- Gebruik bron 26.*
- 1p ○ 28 → Voor wie en waarom vond de wethouder het slopen van huizen onfatsoenlijk?
- Gebruik bron 27 tot en met 29.*
- 3p ○ 29 Hieronder staan vier stromingen die aan het eind van de 19e en aan het begin van de 20e eeuw een belangrijke rol speelden.
a katholicisme
b liberalisme
c protestantisme
d socialisme
→ Geef van elke bron aan bij welke stroming deze hoort en leg ook uit waarom. **Let op!**
Er blijft één stroming over.
Doe het zo:
Bron 27 hoort bij ... (noem de stroming), omdat ... (geef uitleg).
(enz. tot en met bron 29)

Gebruik bron 30.

- 1p ● **30** Bij welke periode past de situatie beschreven in de bron?
- A 1930 - 1935
  - B 1950 - 1955
  - C 1970 - 1975
  - D 1990 - 1995

- 1p ● **31** Welke overheidsmaatregel past bij de aanpassingspolitiek van Colijn?
- A de overheidsinkomsten blijven gelijk
  - B de salarissen verhogen
  - C de steunuitkeringen verlagen

Gebruik bron 31.

- 1p ○ **32** Stel, je doet onderzoek naar de steunuitkeringen in de jaren dertig. In jouw onderzoek moet je van de docent een **beschrijvende** vraag stellen bij deze bron, waar de bron een antwoord op geeft. Een beschrijvende vraag begint vaak met de woorden: wie, wat of waar.
- Maak naar aanleiding van deze bron een **beschrijvende** vraag, waar de bron een antwoord op geeft. **Let op!** Het gaat alleen om de vraag!

Gebruik nogmaals bron 31

- 1p ○ **33** Een **verklarende** vraag begint vaak met de woorden: waarom, wat was de oorzaak/het gevolg van. Het antwoord op een verklarende vraag staat vaak niet in de bron.
- Maak naar aanleiding van deze bron een **verklarende** vraag. **Let op!** Het gaat alleen om de vraag!
- 1p ○ **34** In de jaren vijftig werkten de overheid, de werknemers en de werkgevers samen volgens het harmoniemodel. Zij maakten een afspraak over de ontwikkeling van de lonen.
- Welke afspraak werd gemaakt?
- 1p ○ **35** → Geef één reden waarom overheid, werknemers én werkgevers alle drie graag wilden samenwerken volgens het harmoniemodel?

Gebruik bron 32 en 33.

- 2p ○ **36** Stel, je doet een onderzoek naar de herziening van de verzorgingsstaat. Jouw onderzoeksvraag is: 'Waarom besloot de overheid in de jaren tachtig de verzorgingsstaat te herzien?'
- Welke bron is voor jouw onderzoek het meest bruikbaar? Verklaar je antwoord.
- Doe het zo:*
- Bron ... (schrijf het nummer op) is het meest bruikbaar voor mijn onderzoek, omdat ... (schrijf een verklaring op).

- 3p ○ **37** Marijke en haar oma lezen in de krant een artikel over een plan van de regering. In dit plan staat dat alleenstaande vrouwen met kinderen ouder dan vijf jaar verplicht zijn een baan te zoeken. Ze mogen niet meer volledig afhankelijk zijn van uitkeringen. Marijke vindt het een goed plan, maar haar oma niet. Wel zijn ze het met elkaar eens dat de verzorgingsstaat ook in de toekomst moet blijven bestaan.
→ Met wie ben jij het eens? Noem twee verschillende argumenten om je mening duidelijk te maken. Bedenk ook een tegenargument van degene met wie je het **niet** eens bent.
Doe het zo:
Eens met Marijke/oma (maak een keuze), want ... (geef twee argumenten).
één tegenargument: ...
- 2p ○ **38** Vanaf de jaren zeventig tot nu is er in Nederland volop discussie geweest over euthanasie.
→ Waarom was er aan het **begin** van de 20e eeuw nog geen discussie over euthanasie en aan het **eind** van de 20e eeuw wel? Geef één verklaring die met godsdienst te maken heeft.
Doe het zo:
begin 20e eeuw nog geen discussie, want ... (geef verklaring)
eind 20e eeuw wel discussie, want ... (geef verklaring)
- 2p ○ **39** → Geef een andere verklaring die **niet** met godsdienst te maken heeft.
Doe het zo:
begin 20e eeuw nog geen discussie, want ... (geef verklaring)
eind 20e eeuw wel discussie, want ... (geef verklaring)
- 2p ○ **40** De rijksoverheid en de kerk speelden een rol in de bestrijding van de armoede. Hieronder staan daarover vier uitspraken:
1 Rond 1900 gaf de (...) voedsel aan de allerarmsten.
2 Rond 1930 kwam de (...) met ongevallen- en ziekteverzekeringen.
3 Rond 1980 speelde de (...) geen actieve rol in het stelsel van sociale voorzieningen.
4 Rond 1980 zag de (...) de noodzaak om te bezuinigen op de sociale voorzieningen.
→ Kies bij iedere uitspraak tussen de begrippen **overheid** en **kerk**.
Doe het zo:
uitspraak 1: ... (vul in: overheid of kerk)
(enz. tot en met 4)